

Častna člana

Ob praznovanju 30-letnice svojega dela so v nedeljo 12. septembra ob svoji koči na Zavrhu člani lovske družine Šmarna gora z zadovoljstvom ugotovili, da je njihov razvoj in delo od nastanka pa do sedaj potekel v skladu s splošnim družbenim razvojem in interesi. Prepričani so, da je le na samoupraven način, s prostovoljnimi delom in ob odločanju vsega članstva mogoč nadaljnji razvoj lovskega in tudi njihove družine.

Na prisrčni slovesnosti so podelili častno članstvo tovarišu Edvardu Karđelju in tovarišu Antonu Kodermanu, ostalim ustanovnim članom pa posebno priznanje. Otroci šole Tine Rožanc iz Pirnič so nato nastopili z priložnostnim kulturnim programom.

Lovci so se nato že četrtilič pomerili še v streljanju na glinaste golobe ter tarče sove in divjega prašiča, za memorial Janeza Barleta — prvoborca in dolgoletne starešine lovske družine.

M. M.

BOLEZNI OŽILJA

Bolezni ožilja sodijo v sam vrh lestvice vzrokov smrti, bolezni ožilja nog pa s svojo razširjenostjo 10—20 odstotkov postajajo čedalje večji zdravstveni in socialni problem. Samo v naši državi računajo, da trpi za njihovimi posledicami 200.000—400.000 prebivalcev, ogroženih pa je še najmanj desetkrat toliko. Kljub petim mednarodnim kongresom, kolikor jih je bilo do sedaj, in kljub obravnavanju te problematike z vseh strani, je položaj še dokaj nezadovoljiv. Predvsem je pomanjkljivo teamsko delo strokovnjakov posameznih medicinskih vej.

Farmacevtska industrija je dala na trg bogat izbor zdravil (med jugoslovanskimi tovarnam največ Lek), še vedno pa njihova razširjenost (1 %) močno zaostaja za nekaterimi državami, saj samo v Zahodni Nemčiji ta zdravila zavzemajo med ostalimi že 3 odstotke. To pomeni, da se farmacevtski industriji odpira hvaležno in široko področje.

V začetku decembra bo v Ljubljani simpozij o obolenju ožilja nog, finančno ga bo podprla tovarna Lek. Gre za prizadevanje za čim tesnejše sodelovanje med farmacevtsko industrijo in zdravstvom, hkrati pa želi Lek s tem počastiti tudi 30-letnico obstoja tovarne.

M. V.

CENEJŠE ZAVAROVANJE

Zavarovalnica Sava, Poslovna enota Ljubljana je ponudila kmetom-kooperantom s področja Kmetijske zadruge Medvode dogovor o zdravstveni zaščiti goveda v reprodukciji. Tak dogovor naj bi podpisali Zavarovalna skupnost Sava, Kmetijska zadruga Medvode, Veterinarska postaja Posavje in samoupravna interesna skupnost za razvoj kmetijstva. Pogoji za tak sistem zavarovanja, ki je za polovico cenejši od dosedanjega je, da je vanj vključenih vsaj polovica plemenske živine na določenem terenu, obsega za zdravljenje bolezni, pogin, zakol v sili in gospodarski zakol. Za zavarovalno vsoto, npr. 7 tisoč dinarjev je bruto premija 305,90 dinarja, od tega nudi zavarovalnica od 10—20 % popusta za 6 oziroma 11 glav živine, 10 % pa dodaja kmetijska zadruga za pogodbeno vezano živino. Tovrstno zavarovanje omogoča tudi stalno veterinarsko kontrolo živine. O sklenitvi dogovora bodo kmetje-kooperanti odločali na zborih, kmetijski odbor pa je dogovor že ugodno ocenil ter ga priporoča v podpis, saj ne gre le za korist posameznih kmetov-kooperantov, temveč za splošno družbeno korist.

F. R.

Utrinki iz bližnje in daljnje preteklosti (4)

Zahodno od vasi Spodnja Šiška se je že v srednjem veku nahajalo vaško naselje Zgornja Šiška. Po talnem načrtu lahko sklepamo, da se je staro naseljitveno jedro vasi Zgornja Šiška nahajalo ob južni strani ceste, ki vodi v Dravljce.

Omenjena cesta, ki vodi od Kamnitne mize v Dravljce, je mlajša od samega naselja kajti prvotno naselje Zgornja Šiška je bilo osredotočeno proti kolovozni poti, ki gre še danes na južni strani hiš, katere so tako imele enako lego kot hiše vzhodno od razpotja pri Kamnitni mizi. Kamnitna miza, ki je postala krajno ime, se še danes nahaja pred staro enonadstropno hišo ob razpotju današnje Vodnirove ceste in ulice Pod hribom; nad njo pa je vzdignjena plošča, ki pove, da je bil tu 3. februarja 1758 rojen prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik. Hiše ob južni strani ceste, ki vodi proti Dravljam in hiše, ki so bile vzhod-

bom. Tako pri Spodnji kot pri Zgornji Šiški opazimo v najstarejših obdobjih pri njunem talnem načrtu obliko enostranske vrstne vasi in zemljiško razdelitev na proge. Prav v tem pa se naslednja vas proti zahodu — Koseze — razlikuje od obeh Šiški.

Koseze so bile v srednjem veku majhno naselje, ki je dobilo ime po staroslovanskih kosezih, pripadnikih starega slovenskega polplemiškega družbenega sloja. Nemci so koseze zaradi plemiškega značaja imenovali »edlinge« (plemeniti). Po mnenju B. Otorepca so koseške naselbine povsod na Slovenskem nastajale v glavnem na področjih najstarejše slovenske naselitve med 6. in 9. stoletjem in le zelo redke še med 9. in 12. stoletjem, kajti na ozemlju kasnejših kolonizacij kosezov sploh ni več. Kot mnoge druge naselbine kosezov na Slovenskem ima tudi ta vas pri svojih prvih omembah v listinah naziv Edling včasih pa tudi slovenski Kosez. Vse do 19. stoletja se naselbina imenuje Kosez oziroma Edling v ednini, kar kaže, da je tu imel nekoč posest en sam kosez, ki je zapustil kraju ime; šele v drugi polovici 19. stoletja se v izgovorjavi pojavi ime v množini Koseze. Naselbina Kosez je obstajala precej prej predno se v srednjeveških listinah z dne 8. julija 1414 prvič omenja; tedaj je Pankrac Jamski podelil ljubljanskemu meščanu Petru Orloniju v fevd desetino od kmetij v Šiški, na Jami, v Zgornji Šiški, v Dravljah, v Trati, v Zapužah in med drugim tudi od petih kmetij v Kosezu pri sv. Marjeti (»zu Edling bey sand Margreten«). Da se je vas ločila od drugih naselbin z imenom Kosez na Kranjskem so v listinah vedno dostavljali poleg še ime bližnje cerkve sv. Marjete. Tudi cerkev sv. Marjete v Kose-

Del Zgornje Šiške, kjer je še opazna stara oblika enostranske vrstne vasi

no od razpotja pri Kamnitni mizi, so vse imele enake proge zemljišč daleč proti severu. Predel Zgornje Šiške vzhodno od Kamnitne mize se v virih že leta 1414 imenuje Jama oziroma »zu der Gruben«. Viri nam poročajo, da so tu na Jami taborili Turki, ko so leta 1472 oblegali Ljubljano. Omenja se tudi grad Jama na mestu, kjer je danes Galetov grad; v njem so v 17. stoletju imeli svoj samostan bosonogi avguštinci, ki so se pozneje preselili v Ljubljano. V 17. stoletju se na mestu, kjer je danes bolnica »dr. Petra Deržaja« omenja grad last plemiške družine Apfaltrern, kasneje pa ga je imela v posesti rodbina Luckmann. Mlajšega nastanka so bile hiše ob današnji Celovski cesti in tudi hiše ob cesti pod hribom oziroma ob cesti, ki gre po ozemlju nekdanje »gmajne« kot so tedaj rekli temu področju, danes pa se imenuje ulica Pod hri-

zah je precej starejša od prve omembe v listini leta 1414. Cerkev posvečena sv. Marjeti so postavljali zlasti v krajih, kjer so bile povodnji ali močvirja, kar je bilo v zvezi z legendo o sv. Marjeti, ki da je rešila ljudstvo hudega zmaja, bivajočega v velikem močvirju; zato so jo častili kot zavetnico pred povodnji. To nam kaže, da je bil svet na področju današnjih Kosez nekoč zelo močvirnat in združen z občasnimi povodnji. Ko se vas Kosez v listinah leta 1414 prvič omenja, o nekdanjem kosezu ni več sledu; iz njegove posesti pa je nastalo pet kmetij, ki se tedaj omenjajo in ki so bile najprej last Jatrbenških, nato Nikolaja Smrekarja in potem njegovih sorodnikov Jamskih vse tja do sredine 16. stoletja. Toda posest je bila že tedaj močno razbita na razne lastnike. Na osnovi arhivskih dokumentov je B. Otorepec ugotovil, da je bil konec 15.

stoletja lastnik ene kmetije v Kosezu pri sv. Marjeti stolni kapitelj v Ljubljani, na kmetiji pa mu je delal Janez Sirc, ki je plačeval letno dva dukata; ta kapiteljska kmetija je sredi 18. stoletja razpadla na dve polovici, na katerih sta tlačanila Anže Zakotnik in Jakob Sitar. Ljubljanska škofija je imela v Kosezu v posesti dve kmetiji, in sicer je v 18. stoletju bil na eni Tomaž Kovač, druga pa je bila razdeljena na dve polovici, od katerih je imel eno Matija Tome, drugo pa Matija Japelj, ki je bil kot župan oproščen tlake. Eno kmetijo v Kosezu je imel sredi 16. stoletja v posesti meščanski špital v Ljubljani in je na njej delal Štefan Smrekar, ki je moral letno dajati eno marko soldov, 2 kokoši, 20 jajc in ob pustu dva piščanca. Tudi deželno glavarstvo na Kranjskem je imelo tu v 16. stoletju podložnika Kačič Jureta, katerega kmetija je bila v 18. stoletju prodana nemškemu viteškemu redu v Ljubljani in razdeljena na tri dele, ki so jih dobili Matija Zakotnik, Jurij Gorišek in Tomaž Gaber »zu Kossess« (B. Otorepec: Koseze pri Ljubljani).

Srednjeveško jedro malega kmetijskega naselja Kosez se je nahajalo severozahodno od cerkve sv. Marjete, ob križišču današnje Podutiške in Koseške ceste. Po velikosti so bile Koseze mnogo manjše od Spodnje in Zgornje Šiške. Talni načrt Kosez iz začetka 19. stoletja omenja vas Kosses s 15 hišami, glede katerih trdi S. Ilešič, da je bilo le pet večjih prvotnih kmetij, ki so bile brez pravega reda postavljene ob križišču glavne ceste (današnje Podutiške ceste) in poti na jug v smeri nekdanje opekarne (današnje Koseške ceste). Hiše, ki so stale ob cesti proti cerkvi so bile v glavnem brez zemlje in bajtarskega značaja. Talni načrt Kosez nam ne kaže vrstne vasi kot smo to srečali pri obeh Šiškah; namesto zemljiške razdelitve na proge imamo pri vasi Koseze razdelitev na posamezne delce, ki tvorijo potem kompleks njiv, kjer imajo svoje deleže posamezne kmetije. Po mnenju M. Kosa nam prav zemljiška razkosanost na delce potrjuje izredno starost naselja. Naselje Kosez je nastalo na glinastih tleh, ki so dale osnovo tudi opekarni; o njej priča velika z vodo napolnjena jama v bližini današnjega podjetja Agrostroj, iz katere so nekoč črpali ilovico. Število prebivalcev Kosez je zelo počasno raslo; po ugotovitvah B. Otorepca je bilo v 18. stoletju pet kmetij in sedem bajtarjev. Šele tik pred drugo svetovno vojno je naselje poraslo na 97 hišnih števil.

Kmečke naselje Dravlje se po doslej znanih virih prvič omenja že v 12. stoletju kot Draulach ali Draewlach; naselje se omenja v zvezi s posestjo, ki jo je imel v Dravljah samostan v Stični. Ime Dravlje izhaja verjetno iz besede drevje. Srednjeveško jedro kmetijske naselbine je nastalo ob vzhodnem robu današnje Vodnikove ceste oziroma med današnjo Vodnikovo cesto in Dravljsko ulico ter se je nadaljevalo ob vzhodnem robu današnje ulice Za krajem. To je bila dolga vrstna vas, ki je imela njive razpotegnjene v progah do današnje gorenjske železnice. Vse to področje je danes v glavnem pozidano: edini spomin na nekdanje kolovozne poti med njivami so današnje ulice, ki gredo po nekdanjih kolovozih. Na severni strani vasi je baročna cerkev sv. Roka, zgrajena leta 1646; po izročilu je bila zgrajena v zahvalo za prenehanje več let trajajoče epidemije kuge. Polagrarni značaj Dravelj je bil ohranjen še do nedavnega. Šele gradnja Novih Dravelj, kjer so se naseljevali delavci in nameščenci, je v zadnjem obdobju dala draveljskemu naselju vse bolj urbaniziran značaj. Za razliko od Spodnje Šiške, kjer je bila značilna občestna gradnja novih poslopij, ki se je naslanjala na že obstoječo zemljiško razdelitev in je počasi obkrožala staro naseljitveno jedro, so Dravlje primer kolonizacije, kjer se gradnja ni ozirala toliko na cestno omrežje ali na osnovne poteze zemljiške razdelitve; gradilo se je tam, kjer je graditelj uspel dobiti parcelo, kar je dalo naselju raztresen polurbanski videz.

Literatura: M. Kos, Srednjeveška Ljubljana; B. Otorepec, Koseze pri Ljubljani; S. Ilešič, Prvotna kmetijska naselja v območju Velike Ljubljane; A. Melik, Razvoj Ljubljane

Anka Benedetič

FILMARJI TUDI V ŠIŠKI

Naši občani, ki so pred kratkim prihajali v zgradbo naše občinske skupščine, so bili nemalo začuden, ko so zagledali filmsko ekipo, ki je snemala novi slovenski mladinski film »DRŽI SE, MOJ ČRNI KUŽA« režiserja Janeta Kavčiča. Snemanje tega filma je potekalo na več krajih Ljubljane in se je o tem že precej pisalo.

Vrednost tega filma je v tem, da vsebina odgovarja današnjemu času, ko so otroci prikrajšani za sproščeno igro v naravi, ko so utesnjeni med stanovanjske bloke, stolpnice in betonske ploščadi. Odrasli pa velikokrat pozabljajo, da so bili ravno tako nekoč sami otroci z željami in ideali, ter za ceno otroškega veselja in zadovoljstva uveljavljajo svoj red, v katerem ni prostora za živali. In v tej filmski zgodbi je glavni igralec ravno žival — črn pes Jakob, ki sicer živi v Šiški. Na sliki še dva »Šiškarja« — maskerka Ana Vilhar in pa eden izmed pomembnih mladih igralcev Andrej Đorđević.

DOMIŠLJIJA MALIH RISARJEV

140 pionirjev iz osnovnih šol Riharda Jakopiča in Valentina Vodnika je v soboto, 18. septembra dopoldne okupiralo ploščad pred stavbo šišenske občinske skupščine. Po treh urah se je asfalt spremenil v živobarvne risbe, na katerih so mladi risarji uporabljali svojo bodočo poklicno usmeritev. Naslov risb je namreč bil: ko bom velik, bom...

Prireditve so pripravili člani OO ZSMS Zgornja Šiška. Kot nam je dejal znani slikar in ilustrator Bizovičar, so bili otroci res polni domišljije, hkrati pa je pripomnil, da je ploščad enkratni prostor za takšne akcije. Posebna strokovna komisija je ob koncu izbrala najboljše risbe. Narisali so jih: Dušan Konrad, Bojan Jurjevčič in Simona Gregorčič. (Foto: M. Ciglič)

avto rally

Druženopolitične organizacije delovnega kolektiva Slovenija avto so skupaj z AVTO MOTODRUŠTVOM SLOVENIJA AVTO organizirali turistični avto rally »po poteh partizanske Gorenjske«. Poleg članov Slovenija avto in članov društva so sodelovali na rallyju tudi delavci in člani AMD INA z Reke, s katerimi ima Slovenija avto prijateljske stike na športnem področju. Pod Halo Tivoli je bil start za vse udeležence, nakar so krenili proti Gorenjski, do partizanskih Dražgoš, kjer je bila prva časovna kontrola.

Pred spomenikom dražgoški bitki je vsem udeležencem rallyja spregovoril udeleženec bitke narodni heroj Dežman, ki je obudil spomine na bitko partizanov leta 1942, ko so vodili neenak boj z močnejšim sovražnikom.

Prebrali so protestno pismo avstrijskemu konzulatu v Beogradu ob nedavnih dogodkih na Koroškem, v katerem delavci SA in udeleženci rallyja zbrani pred spomenikom v Dražgošah zahtevajo, da se vprašanje Slovencev in Gradiščanskih Hrvatov čimprej reši. Delegacija obeh društev je položila venca na spomenik in tako so počastili spomin padlih za svobodo.

Iz Dražgoš jih je pot vodila do Rudnega polja, preko Jelovice, v Bohinj in na Pokljuko do cilja pred vojašnico. Med potjo so morali vpisati v kontrolni karton partizanske spomenike: Dolenjo vas, Dražgoše, Rovtarica, Srednja vas in Pokljuka.

Ljubo Stojanovič

NOVA STANOVANJA

Delavci gradbenega podjetja Megrad, TOZD Gradles Medvode gradijo v novi stanovanjski soseski MeS 7 v Preski dva stanovanjska stolpca z 215 stanovanji, ki bosta vseljiva v juniju, oziroma v novembru prihodnjega leta. Kvadratni meter stanovanjske površine bo veljal 6680 dinarjev. Prednost pri nakupu so imele medvoške TOZD, vendar so odkupile le četrtno stanovanj. Podpisan je bil samoupravni sporazum o usmerjeni graditvi v soseski, ki bo prvo tovrstno naselje, saj bodo v drugi fazi zgradili tudi vrtec in trgovino, uredili ceste in parkirne prostore, celotno naselje pa bo imelo centralno ogrevanje.

F. R.

Opravičilo

V prejšnji številki Javne tribune je prišlo do neljube zamenjave fotografij v Fotokroniki. K malce posmehljivemu tekstu o naših slovenskih željah po veseljachenju in zabavi nam je tiskarski škrat podtaknil fotografijo s proslave 50-letnice gasilskega društva. Za neljubo pomoto se vsem prizadetim iskreno opravičujemo.

Uredništvo